

ПАМ'ЯТКА

Вивчення системи роботи педагога НРЦ «Левеня»

Система роботи педагога НРЦ «Левеня» - це увесь комплекс його педагогічної праці, сукупність форм, методів і прийомів, властивих діяльності певного педагога, які дають йому змогу отримувати ті або інші результати у навчанні й вихованні учнів (вихованців).

Нижче наведений опис системи взаємодії адміністрації НРЦ «Левеня» й педагогічних працівників під час атестаційного періоду.

Вивчення системи роботи педагога (СРП) - одна з форм внутрішнього контролю в НРЦ, яка забезпечує фронтальну перевірку діяльності педагога. Оскільки це велика за обсягом і значенням ділянка роботи, то протягом року планують вивчити систему роботи лише тих педагогів, які готуються до атестації. Кожний заступник директора НРЦ вивчає систему роботи лише декількох педагогів.

Водночас за наслідками вивчення СРП можна підготувати розпорядчий документ про стан викладання, рівень навчальних досягнень учнів (вихованців) з конкретного навчального предмету або напрямку виховної роботи. За матеріалами вивченої СРП можна узагальнити досвід роботи вчителя (вихователя) за певною темою чи напрямком.

Без вивчення СРП неможливо:

- об'єктивно оцінити діяльність педагога;
- у разі потреби допомогти вдосконалити систему його роботи;
- провести атестацію педагога;
- вивчити педагогічний досвід педагога.

Результати вивчення СРП узагальнюють у доповідній записці на ім'я директора НРЦ, в наказі або заслуховують на засіданні педагогічної ради, науково-методичної ради, методичного об'єднання (комісії). Кращий педагогічний досвід, виявлений під час вивчення СРП, можна представити в соціальних мережах або в робочих групових месенджерах педагогів.

Під час вивчення системи роботи вчителя початкових класів, вчителя - предметника, заступник директора з навчально-реабілітаційної роботи вивчає виконання навчального складника освітньої програми початкової освіти в закладі, модельну навчальну програму/навчальну програму з предметів (а), які(ий) викладає вчитель, усі інші нормативні та розпорядчі документи, що стосуються освітньої діяльності вчителя, вимоги до ведення документації вчителів, зокрема класних журналів, календарно-тематичного планування, його відповідність навчальній програмі, індивідуальні програми розвитку учнів та їх виконання, роботу з батьками учнів, методичну роботу, ведення портфоліо учнів, картотеки ігор, електронний кейс педагога тощо.

Під час вивчення системи роботи вчителя-дефектолога, вчителя-

логопеда, вчителя-реабілітолога, заступник директора з навчально-реабілітаційної роботи вивчає виконання корекційно-розвиткового складника освітніх програм закладу, корекційно-розвиткову програму з напрямку(ів), який(і) реалізує вчитель, усі інші нормативні та розпорядчі документи, що стосуються освітньої діяльності вчителя, вимоги до ведення документації вчителя-дефектолога, вчителя-логопеда, вчителя-реабілітолога, зокрема журналів обліку корекційно-розвиткових занять, календарно-тематичного планування групових корекційно-розвиткових занять, його відповідність корекційно-розвитковій програмі, індивідуальні корекційні програми, які є частиною індивідуальної програми розвитку учня (вихованця), діагностичні карти, індивідуальні програми розвитку учнів (вихованців) та їх виконання, роботу з батьками учнів (вихованців), методичну роботу, ведення портфоліо учнів (вихованців), картотеки ігор, електронний кейс педагога тощо.

Під час вивчення системи роботи вихователя, що працює в ГПД, заступник директора з виховної роботи вивчає виконання виховного складника освітньої програми початкової освіти, програму з виховання учнів 1-4 класів, розпорядчі документи, що стосуються освітньої діяльності вихователя ГПД, вимоги до ведення документації вихователя ГПД, зокрема журналу ГПД, календарно-тематичного планування, його відповідність виховній програмі та річному плану виховних заходів, індивідуальні програми розвитку учнів та їх виконання, роботу з батьками учнів, методичну роботу, ведення портфоліо учнів, картотеки ігор, електронний кейс педагога тощо.

Під час вивчення системи роботи вихователя, що працює в дошкільній групі, заступник директора з виховної роботи вивчає виконання освітньої програми дошкільного підрозділу закладу, програму розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями зору та складними порушеннями розвитку, розпорядчі документи, що стосуються освітньої діяльності вихователя дошкільних груп, вимоги до ведення документації вихователя дошкільної групи, календарно-тематичного планування освітньої діяльності, його відповідність програмі розвитку дітей дошкільного віку та річному плану виховних заходів, індивідуальні програми розвитку вихованців та їх виконання, роботу з батьками вихованців, методичну роботу, ведення портфоліо вихованців, картотеки ігор, електронний кейс педагога тощо.

Заступники директора складають план та визначають основну мету вивчення СРП (мета має відповідати педагогічній проблемі, над якою працює НРЦ); формують групу педагогів, які можуть бути залучені до вивчення СРП (керівник методичного об'єднання (комісії), керівник творчої групи, до складу яких входить і даний педагог, педагоги, які ефективно працюють, мають першу та вищу категорії, педагогічні звання), або вивчають самостійно досвід педагога (за потреби).

Методи вивчення СРП:

- спостереження та аналіз уроків (занять), інших форм освітнього процесу;

- аналіз планування педагогічної роботи;
- вивчення ведення педагогом обов'язкової документації;
- аналіз діагностичних робіт учнів (для вчителів);
- бесіди з педагогом і його колегами;
- аналіз методичної роботи педагога;
- анкетування батьків та учнів (вихованців).

Під час вивчення СРП:

I. Для вчителів:

1. Відвідують та аналізують усі уроки за певною темою в одному класі (до 5 уроків). Кожен урок учителя не потребує ґрунтовного аналізу, якщо в цьому немає нагальної потреби (виправлення грубої помилки теоретичного чи методичного характеру). Проаналізувати необхідно систему відвіданих уроків, щоб мати можливість побачити діяльність учителя в умовах певної педагогічної технології, якою користується вчитель.

Аналізується вміння вчителя враховувати вікові та психофізичні особливості учнів під час вибору тих чи інших методів і форм роботи на уроці. Всього відвідують до 10 уроків, позакласних заходів, проведених вчителем у класі, де він є класним керівником, роботу з батьками.

2. Вивчають всі види планування своєї роботи (на рік, семестр, щодня): перспективний річний план роботи педагога на навчальний рік, річний план виховної роботи класного керівника, календарно-тематичне планування, щоденне планування.

3. Вивчають наявність методичних розробок, посібників, робочих зошитів, інструктивних карток, рекомендацій для батьків і педагогів, анкет для учнів, ведення портфоліо учнів, картотеки ігор, електронний кейс педагога.

4. Вивчають класні журнали, зошити учнів з метою перевірки виконання вчителем навчальної програми, вимог до ведення й перевірки зошитів, проведення діагностичних робіт.

Аналізуючи письмові роботи, необхідно встановити систему цих робіт, звернувши увагу при цьому на такі питання:

- Чи достатню кількість письмових робіт загалом проводить учитель і, зокрема, чи достатня кількість діагностичних робіт?
- Яке місце серед письмових робіт, які проводить учитель, займають роботи творчого характеру?
- Наскільки тексти письмових діагностичних робіт відповідають вимогам навчальних програм відповідного класу?
- Наскільки тексти діагностичних робіт адаптовані до індивідуальних потреб дітей з ООП відповідного класу?
- Чи виконують учні роботу над помилками?

Особисті навчальні документи та матеріали вчителя: поурочні плани, календарно-тематичне планування, матеріали з самоосвіти, дидактичний матеріал.

Кілька порад до вивчення документації вчителя:

- зіставляючи записи в класному журналі з навчальною програмою, календарно-тематичним плануванням та поурочними планами, можна виявити стан виконання вчителем навчальних програм;
- на підставі вивчення записів у класному журналі (іншій документації) можна отримати дані про систему контролю за знаннями учнів. Для цього слід звернути увагу на: періодичність перевірки знань учнів, наявність тематичного обліку знань, контроль учителя за успішністю учнів, що потребують додаткової підтримки, обґрунтованість формульованого оцінювання, наявність необхідної кількості практичних робіт.

II. Для вихователів:

1. Відвідують та аналізують усі виховні заняття за певним напрямком виховної роботи або освітньої програми для дітей дошкільного віку в одній віковій групі (ГПД) (до 5 занять). Кожне виховне заняття не потребує ґрунтовного аналізу, якщо в цьому немає нагальної потреби (виправлення грубої помилки теоретичного чи методичного характеру). Проаналізувати необхідно систему відвіданих занять, щоб мати можливість побачити діяльність вихователя в умовах певної педагогічної технології, якою користується педагог.

Аналізується вміння вихователя враховувати вікові та психофізичні особливості учнів (вихованців) під час вибору тих чи інших методів і форм роботи на занятті. Всього відвідують до 10 занять, виховних заходів, проведених вихователем в ГПД (дошкільній групі), заходи з батьками.

2. Вивчають всі види документації, вміння планувати свою роботу (на рік, семестр, щодня): перспективний план роботи педагога на навчальний рік, річний план виховної роботи, календарно-тематичне планування, щоденне планування.

3. Вивчають наявність методичних розробок, посібників, дидактичних матеріалів, інструктивних карток, рекомендацій для батьків і педагогів, тощо.

4. Вивчають наявність сценаріїв, рекомендацій для батьків і колег, анкет для учнів (вихованці), ведення портфоліо учнів (вихованців), картотеки ігор, електронного кейсу вихователя.

Кілька порад до вивчення документації вихователя:

- зіставляючи записи в журналі ГПД (дошкільної групи) з освітньою програмою, календарно-тематичним плануванням та щоденним плануванням, можна виявити стан виконання педагогом освітньої програми;
- на підставі вивчення записів у журналах (іншій документації), веденні портфоліо учнів (вихованців) можна отримати дані про систему контролю за знаннями та вихованістю учнів

(вихованців). Для цього слід звернути увагу на: періодичність оцінювання учнів (вихованців), наявність тематичного обліку знань, контроль педагога за вихованістю учнів (вихованців) тощо.

III. Аналізуючи щоденне планування (поурочні плани) педагогів необхідно звернути увагу на такі питання:

- наскільки правильно педагог визначає мету уроку (заняття) (навчальну, корекційно-розвивальну, виховну);
- чи правильно визначає обсяг навчального матеріалу;
- чи доцільно підібрано методи і прийоми роботи на уроці (занятті) на різних його етапах;
- чи різномітні форми обирає педагог для роботи з дітьми;
- чи є система самостійної роботи учнів (вихованців) на уроці (занятті);
- чи враховано диференційований та індивідуальний підхід до учнів (вихованців) на уроці (занятті);
- чи доцільно застосовано наочність і чи є її достатньо;
- чи матеріали відповідають психофізичним можливостям дітей з ООП;
- чи відповідає зміст та обсяг завдань віковим нормам.

Якщо педагог забезпечує ґрунтовні й усвідомлені знання учнів (вихованців), уміння їх використовувати в нестандартних умовах, працювати самостійно, то якими б недосконалими не здавалися методи і прийоми, застосовувані педагогом, його роботу не можна оцінити негативно.

Проводять також бесіди з педагогом, його колегами, керівниками методичного об'єднання або творчої групи, іншими членами адміністрації. Під час бесіди з педагогом, систему роботи якого вивчають, потрібно звернути увагу на такі питання:

- як працює над підвищенням своєї фахової й методичної кваліфікації;
- наскільки володіє загальною культурою;
- бачення самим учителем системи в своїй роботі;
- чи може педагог самостійно дати оцінку своїй роботі.

У бесідах важливо виявити вміння педагога критично аналізувати й оцінювати свою діяльність, помічати в ній позитивні й негативні сторони. Якщо людина може об'єктивно оцінювати свої професійні якості та вміння, то шлях до самовдосконалення відкритий для неї (табл. 1, 2, 3).

Таблиця 1

Орієнтовний план вивчення системи роботи педагога

№	Зміст роботи	Форми і методи вивчення	Кіль-ть годин	Дата	Хто вивчає
1	Аналіз об'єктивних даних про вчителя	Робота з документами			
2	Вивчення навчально-матеріальної бази для здійснення педагогічної діяльності (за предметом/напрямком)	Бесіда, аналіз			
3	Відвідування та аналіз системи уроків (назва тем, які передбачено вивчати)	Спостереження та аналіз			
4	Епізодичне відвідування уроків у класах різних вікових категорій (назва тем, класи)	Спостереження, аналіз			
5	Проведення діагностичних робіт (назва розділу чи теми навчальної програми, класи)	Тестування, усне опитування			
6	Перелік тем бесід з учителем (питання самоосвіти, самоаналізу й аналізу відвіданих занять, стану виховної роботи в класі, в якому вчитель - класний керівник)	Бесіда			
7	Відвідування позакласних заходів з навчального предмета (назва заходу, тема)	Спостереження, аналіз			
8	Відвідування заходів з виховної роботи (назва заходу, тема)	Спостереження, аналіз			
9	Відвідування заходів, спрямованих на роботу з батьками	Спостереження, аналіз			
10	Перевірка навчальної документації (перелік назв документів)	Бесіда, аналіз, узагальнення			
11	Аналіз та узагальнення матеріалів за наслідками вивчення системи роботи вчителя	Доповідна записка, проект наказу чи рішення педагогічної ради			

Таблиця 2

План і методи вивчення системи роботи вчителя

№	Зміст вивчення	Методи і форми перевірки
1	Ознайомлення із загальною підготовкою вчителя: науковою, психолого-педагогічною, знання програми та інших документів, спеціальної літератури з досліджуваної теми	Бесіда з педагогом
2	Підготовка вчителя до вивчення теми. Елементи наукової організації праці педагога. Якість календарно-тематичного та поурочного планування	Ознайомлення з плануванням
3	Відвідування всіх уроків з досліджуваної теми. Спостереження в ході уроків (занять) таких моментів:	
3.1	Психологічний режим. Мобілізаційний початок уроку. Пропедевтичний етап в класах для дітей зі складними порушеннями розвитку. Емоційний настрій учнів (вихованців) і його підтримка протягом усього уроку. Система стимулювання педагог пізнавальної активності учнів, їхньої навчальної праці й старанності. Намагання педагога допомогти учням (вихованцям); підтримання інтересу до навчальної праці, до уроку (заняття). Виховання на уроці (занятті). Культура спілкування. Стиль і тон під час спілкування з учнями (вихованцями). Контакт із класом (групою). Запобігання втомлюваності дітей.	Спостереження на уроках, бесіди з учнями
3.2	Зміст навчання на уроках (занятті). Відповідність змісту навчання вимогам програми (повнота); науковість, систематичність та послідовність матеріалу; його доступність. Встановлення міжпредметних зв'язків. Зв'язок навчання з сучасністю, з життям; використання краєзнавчого матеріалу	Спостереження на уроках, бесіди з учнями
3.3	Методи і прийоми роботи педагога та дітей на уроці (занятті). Методи вивчення нового матеріалу; методи закріплення вироблених умінь і навичок; методи і прийоми перевірки та оцінки знань учнів; використання на уроках методів, які активізують пізнавальну діяльність учнів (вихованців) (проблемне навчання, пошуково-дослідницький метод тощо); керівництво на уроці розумовою діяльністю учнів, навчання їх на високому рівні складності; місце й питома вага самостійних і творчих робіт учнів на уроках; якість їх використання; елементи наукової організації праці педагога та дітей на уроці (занятті)	Спостереження, аналіз планів проведення уроків, вивчення системи письмових робіт учнів
3.4	Обладнання уроків. Ефективність використання наочності, ТЗН; їхній характер (ілюстративний, пошуково-пізнавальний)	Спостереження уроків, інформація лаборанта
3.5	Система домашніх завдань. Характер завдань. Диференційований підхід до визначення завдань. Зв'язок із життям, працею, краєзнавством. Запобігання перевантаженню учнів домашньою роботою	Спостереження, аналіз класного журналу й зошитів учнів; бесіда з учнями

3.6	Система перевірки та оцінювання знань учнів. Методи перевірки домашньої роботи	Спостереження, бесіда з учителем
3.7	Озброєння учнів навичками самоосвіти. Самостійне набуття знань на уроці; робота з книгою, підручниками, посібниками. Складання плану тез; конспектування; підготовка рефератів, доповідей, рецензій	Ознайомлення з розробками, пам'ятками для учнів; бесіди з учнями
3.8	Використання різних типів уроків у системі вивчення теми. Різноманітність структури уроків, їх чітка організація. Запобігання шаблону в композиції та структурі уроків, у виборі типів уроку	Спостереження, бесіда з учителем; детальне ознайомлення з тематичним планом
3.9	Реалізація на уроках дидактичних принципів навчання	Цілеспрямоване спостереження
3.10	Виконання єдиних вимог, встановлених у школі	Спостереження, аналіз журналу; зауваження чергових у школі
3.11	Санітарно-гігієнічний режим на уроці	Аналіз санітарного журналу; бесіда зі шкільним лікарем
3.12	Дотримання вчителем технологічних вимог ведення уроку. Організація робочого місця вчителя та учнів. Чітка організація діяльності вчителя та учнів на кожному етапі уроку й на уроці загалом. Завершеність усіх навчальних операцій. Поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи учнів на уроці. Диференційований підбір завдань з урахуванням індивідуальних особливостей учнів для кожного етапу уроку. Встановлення зворотних зв'язків у ході уроку. Неперервний контроль і самоконтроль, залучення учнів до взаємоконтролю. Оптимальний для кожного учня темп і ритм роботи на уроці. Економія часу	Спостереження
4	Якість уроків, їхня результативність: педагогічний задум уроку та його реалізація. Ступінь оволодіння учнями знаннями, вміннями й навичками; їхня глибина і міцність. Обсяг і якість засвоєного, зробленого (написаного або розв'язаного), просування учня в розумовому розвитку, вихованні. Система письмових робіт учнів та якість їх виконання	Опитування учнів під час уроків за програмою, підготовленою спільно з учителем
5	Організація вчителем позакласної роботи з предмета, що рекомендує вчитель; контроль та оцінка даної роботи	Опитування учнів під час уроків за програмою
6	Дотримання вимог до роботи з дітьми з ООП. Розуміння особливостей психофізичного розвитку учнів, спеціальних методик навчання дітей конкретної категорії, дотримання вимог до дидактичних матеріалів і освітнього середовища.	Бесіда Спостереження
7.	Складання і ведення індивідуальних програм розвитку учнів. Організація роботи та оформлення протоколів засідань команд психолого-педагогічного супроводу учня.	Перевірка документації

Таблиця 3

План і методи вивчення системи роботи вихователя

№	Зміст вивчення	Методи і форми перевірки
1	Ознайомлення із загальною підготовкою вихователя: науковою, психолого-педагогічною, знання програми та інших документів, спеціальної літератури з досліджуваної теми	Бесіда з педагогом
2	Підготовка вихователя до роботи. Елементи наукової організації праці педагога. Якість календарно-тематичного та щоденного планування	Ознайомлення з плануванням
3	Відвідування занять з досліджуваної (методичної) теми. Спостереження в ході заняття таких моментів:	
3.1	Психологічний режим. Мобілізаційний початок виховного заняття. Емоційний настрій учнів (вихованців) і його підтримка протягом усього уроку. Система стимулювання педагог пізнавальної активності учнів (вихованців), їхньої навчальної праці й старанності. Намагання педагога допомогти учням (вихованцям); підтримання інтересу до навчальної праці, до заняття. Культура спілкування. Стель і тон під час спілкування з учнями (вихованцями). Контакт із класом (групою). Запобігання втомлюваності дітей.	Спостереження на заняттях, бесіди з учнями (вихованцями)
3.2	Зміст навчання на занятті. Відповідність змісту навчання вимогам програми (повнота); науковість, систематичність та послідовність матеріалу; його доступність. Встановлення міжпредметних зв'язків. Зв'язок навчання з сучасністю, з життям; використання краєзнавчого матеріалу	Спостереження на заняттях, бесіди з учнями (вихованцями)
3.3	Методи і прийоми роботи педагога на занятті чи виховному заході. Методи вивчення нового матеріалу; методи закріплення вироблених умінь і навичок; використання на занятті методів, які активізують пізнавальну діяльність учнів (вихованців) (проблемне навчання, пошуково-дослідницький метод тощо); керівництво на уроці розумовою діяльністю учнів (вихованців), навчання їх на відповідному до їхніх можливостей рівні складності; місце й питома вага самостійної діяльності учнів (вихованців); елементи наукової організації праці педагога, володіння ІКТ.	Спостереження, аналіз щоденного планування
3.4	Обладнання уроків. Ефективність використання відповідної наочності, ТЗН; їхній характер (ілюстративний, пошуково-пізнавальний)	Спостереження уроків, інформація лаборанта
3.5	Диференційований підхід до визначення завдань. Зв'язок із життям, працею, краєзнавством. Запобігання перевантаженню учнів, дотримання санітарно-гігієнічних вимог	Спостереження, аналіз документації; бесіди з учнями (вихованцями)
3.6	Система перевірки та оцінювання знань учнів. Методи	Спостереження, бесіда з

	перевірки домашньої роботи	педагогом
3.7	Самостійне набуття знань на уроці; робота з книгою, підручниками, посібниками. Складання плану тез; конспектування; підготовка рефератів, доповідей, рецензій	Ознайомлення з розробками, пам'ятками для учнів; бесіди з учнями
3.8	Використання різних типів уроків у системі вивчення теми. Різноманітність структури уроків, їх чітка організація. Запобігання шаблону в композиції та структурі уроків, у виборі типів уроку	Спостереження, бесіда з учителем; детальне ознайомлення з тематичним планом
3.9	Реалізація на уроках дидактичних принципів навчання	Цілеспрямоване спостереження
3.10	Виконання єдиних вимог, встановлених у школі	Спостереження, аналіз журналу; зауваження чергових у школі
3.11	Санітарно-гігієнічний режим на уроці	Аналіз санітарного журналу; бесіда зі шкільним лікарем
3.12	Дотримання вчителем технологічних вимог ведення уроку. Організація робочого місця вчителя та учнів. Чітка організація діяльності вчителя та учнів на кожному етапі уроку й на уроці загалом. Завершеність усіх навчальних операцій. Поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи учнів на уроці. Диференційований підбір завдань з урахуванням індивідуальних особливостей учнів для кожного етапу уроку. Встановлення зворотних зв'язків у ході уроку. Неперервний контроль і самоконтроль, залучення учнів до взаємоконтролю. Оптимальний для кожного учня темп і ритм роботи на уроці. Економія часу	Спостереження
4	Якість уроків, їхня результативність: педагогічний задум уроку та його реалізація. Ступінь оволодіння учнями знаннями, вміннями й навичками; їхня глибина і міцність. Обсяг і якість засвоєного, зробленого (написаного або розв'язаного), просування учня в розумовому розвитку, вихованні. Система письмових робіт учнів та якість їх виконання	Опитування учнів під час уроків за програмою, підготовленою спільно з учителем
5	Організація вчителем позакласного читання з предмета, що рекомендує вчитель; контроль та оцінка даної роботи	Опитування учнів під час уроків за програмою
6	Дотримання вимог до роботи з дітьми з ООП. Розуміння особливостей психофізичного розвитку учнів (вихованців), спеціальних методик навчання і виховання дітей конкретної категорії, дотримання вимог до дидактичних матеріалів і освітнього середовища.	Бесіда Спостереження
7.	Складання і ведення індивідуальних програм розвитку учнів. Організація роботи та оформлення протоколів засідань команд психолого-педагогічного супроводу учня.	Перевірка документації

Таблиця 4

План і методи вивчення системи роботи спеціаліста

№	Зміст вивчення	Методи і форми перевірки
1	Ознайомлення із загальною підготовкою вчителя: науковою, психолого-педагогічною, знання програми та інших документів, спеціальної літератури з досліджуваної теми	Бесіда з педагогом
2	Підготовка вчителя до вивчення теми. Елементи наукової організації праці педагога. Якість календарно-тематичного та поурочного планування	Ознайомлення з плануванням
3	Відвідування всіх уроків з досліджуваної теми. Спостереження в ході уроків таких моментів:	
3.1	Психологічний режим. Мобілізаційний початок уроку. Емоційний настрій учнів (вихованців) і його підтримка протягом усього уроку. Система стимулювання педагога пізнавальної активності учнів, їхньої навчальної праці й старанності. Намагання педагога допомогти учням (вихованцям); підтримання інтересу до навчальної праці, до уроку (заняття). Виховання на уроці (занятті). Культура спілкування. Стиль і тон під час спілкування з учнями (вихованцями). Контакт із класом (групою). Запобігання втомлюваності дітей.	Спостереження на уроках, бесіди з учнями
3.2	Зміст навчання на уроках (занятті). Відповідність змісту навчання вимогам програми (повнота); науковість, систематичність та послідовність матеріалу; його доступність. Встановлення міжпредметних зв'язків. Зв'язок навчання з сучасністю, з життям; використання краєзнавчого матеріалу	Спостереження на уроках, бесіди з учнями
3.3	Методи і прийоми роботи педагога та дітей на уроці (занятті). Методи вивчення нового матеріалу; методи закріплення вироблених умінь і навичок; методи і прийоми перевірки та оцінки знань учнів; використання на уроках методів, які активізують пізнавальну діяльність учнів (вихованців) (проблемне навчання, пошуково-дослідницький метод тощо); керівництво на уроці розумовою діяльністю учнів, навчання їх на високому рівні складності; місце й питома вага самостійних і творчих робіт учнів на уроках; якість їх використання; елементи наукової організації праці педагога та дітей на уроці (занятті)	Спостереження, аналіз планів проведення уроків, вивчення системи письмових робіт учнів
3.4	Обладнання уроків. Ефективність використання наочності, ТЗН; їхній характер (ілюстративний, пошуково-пізнавальний)	Спостереження уроків, інформація лаборанта
3.5	Система домашніх завдань. Характер завдань. Диференційований підхід до визначення завдань. Зв'язок із життям, працею, краєзнавством. Запобігання перевантаженню учнів домашньою роботою	Спостереження, аналіз класного журналу й зошитів учнів; бесіда з учнями
3.6	Система перевірки та оцінювання знань учнів. Методи перевірки домашньої роботи	Спостереження, бесіда з учителем

3.7	Озброєння учнів навичками самоосвіти. Самостійне набуття знань на уроці; робота з книгою, підручниками, посібниками. Складання плану тез; конспектування; підготовка рефератів, доповідей, рецензій	Ознайомлення з розробками, пам'ятками для учнів; бесіди з учнями
3.8	Використання різних типів уроків у системі вивчення теми. Різноманітність структури уроків, їх чітка організація. Запобігання шаблону в композиції та структурі уроків, у виборі типів уроку	Спостереження, бесіда з учителем; детальне ознайомлення з тематичним планом
3.9	Реалізація на уроках дидактичних принципів навчання	Цілеспрямоване спостереження
3.10	Виконання єдиних вимог, встановлених у школі	Спостереження, аналіз журналу; зауваження чергових у школі
3.11	Санітарно-гігієнічний режим на уроці	Аналіз санітарного журналу; бесіда зі шкільним лікарем
3.12	Дотримання вчителем технологічних вимог ведення уроку. Організація робочого місця вчителя та учнів. Чітка організація діяльності вчителя та учнів на кожному етапі уроку й на уроці загалом. Завершеність усіх навчальних операцій. Поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи учнів на уроці. Диференційований підбір завдань з урахуванням індивідуальних особливостей учнів для кожного етапу уроку. Встановлення зворотних зв'язків у ході уроку. Неперервний контроль і самоконтроль, залучення учнів до взаємоконтролю. Оптимальний для кожного учня темп і ритм роботи на уроці. Економія часу	Спостереження
4	Якість уроків, їхня результативність: педагогічний задум уроку та його реалізація. Ступінь оволодіння учнями знаннями, вміннями й навичками; їхня глибина і міцність. Обсяг і якість засвоєного, зробленого (написаного або розв'язаного), просування учня в розумовому розвитку, вихованні. Система письмових робіт учнів та якість їх виконання	Опитування учнів під час уроків за програмою, підготовленою спільно з учителем
5	Організація вчителем позакласного читання з предмета, що рекомендує вчитель; контроль та оцінка даної роботи	Опитування учнів під час уроків за програмою

Пам'ятка 1 Рівні результативності діяльності педагога:

1. *Репродуктивний*: учитель може і вміє розповісти іншим про те, що знає сам.
2. *Адаптивний*: учитель вміє пристосувати своє повідомлення до особливостей аудиторії.
3. *Локально-моделюючий*: учитель володіє стратегіями навчання, знаннями, вміння ми та навичками з окремих розділів курсу, вміє

формулювати педагогічну мету, передбачати результат, забезпечувати послідовне включення учнів у навчально-пізнавальну діяльність.

4. *Системно-моделюючий*: учитель володіє стратегіями формування в учнів потрібної системи знань, умінь та навичок зі свого предмета загалом.

5. *Творчо-моделюючий*: учитель володіє стратегією перетворення свого предмета на засіб формування особистості учнів.

Пам'ятка 2 Параметри творчої діяльності:

1. Чи розробляє вчитель принципово нові підходи до навчання, виховання й розвитку учнів.

2. Наскільки реалізує та змінює (модернізує) зміст, форми, методи і засоби навчально-виховного процесу в світлі нових завдань, які стоять перед школою.

3. Як реалізує на практиці принципи особистісно зорієнтованого навчання, відшукує шляхи для створення творчої атмосфери.

4. Як повно володіє формами і методами управління й організації навчально-виховної діяльності учнів з метою їхнього розвитку.

5. Наскільки оригінально конструює навчально-виховний процес.

6. Чи здійснює постійний самоаналіз своєї професійної діяльності.

Пам'ятка 3. Критерії оцінювання діяльності педагога:

1. Дидактична діяльність учителя:

- методи пояснення нового матеріалу;
- способи активізації розумової діяльності учнів;
- методи залучення школярів до пошуку;
- здійснення індивідуальної роботи з окремими учнями;
- організація навчання за новими технологіями;
- мотивація навчальної діяльності;
- самостійна робота учнів;
- форми роботи з книгою;
- форми виявлення й оцінювання знань учнів;
- практична спрямованість уроку, зв'язок навчання з життям;
- ефективність і доцільність використання ТЗН, наочності;
- дотримання гігієнічних вимог до уроку;
- оптимальність домашнього завдання (творчий та індивідуальний його характер).

2. Рівень навчальних досягнень учнів (вихованців) відповідно до вимог програми.

3. Рівень вихованості учнів.

4. Творчість учителів у підготовці до уроку та в його проведенні.

5. Активні форми роботи на уроці.

6. Позакласна робота вчителя: - класне керівництво;

- робота з батьками;
- гурткова робота.

7. Результативність роботи з обдарованими учнями.
8. Створення класного кабінету-лабораторії.

Після написання заяв та затвердження їх атестаційною комісією важливо спрямувати вчителя на підготовку до презентації ним своїх напрацювань за попередній період. Підходити до цього треба диференційовано, залежно від індивідуальності педагога. *В багатьох школах практикується складання вчителями індивідуальних планів роботи.*

Індивідуальний план роботи на атестаційний період

1. Проблема, над якою працюю .....
2. Питання, які вимагають удосконалення методичної підготовки, підвищення теоретичного рівня .....
3. Вивчення передового педагогічного досвіду .....
4. Робота з обдарованими учнями .....
5. Атестаційний звіт .....
6. Якими напрацюваннями можу поділитися з колегами .....
7. Поліпшення матеріальної бази кабінету .....
8. Підготовка до виставки педтехнологій .....
9. Література, яку необхідно опрацювати .....

Копії індивідуальних планів залишаються в методичному кабінеті, їх використовують під час проведення консультації, вивчення результативності роботи педагога, а на засіданнях атестаційної комісії простежується стан їх виконання.

Атестація - це звіт педагога про роботу протягом 5 років. Як простежити розвиток майстерності вчителя, результати його участі в методичному та педагогічному житті школи?

Доцільним є створення банку даних на кожного вчителя. Це може бути комп'ютерна програма або індивідуальна картка вчителя.

Індивідуальна картка педагога

1. Прізвище, ім'я, по батькові
2. Рік народження
3. Освіта
4. Категорія
5. Атестація
6. Курсова підготовка
7. Внесок у методичну роботу (школи, міста)
8. Робота з обдарованими дітьми
9. Участь у конкурсі «Вчитель року»
10. Над яким питаннями методики, педагогіки та психології працює
11. Результати участі у виставці педтехнологій

З метою підтримки творчої праці вчителів, підвищення їхньої професійної майстерності, популяризації педагогічних здобутків, ознайомлення молодосвідчених учителів із творчою лабораторією, можна запропонувати наступні заходи, спрямовані на підготовку та проведення атестації педагогічних працівників.

Для педагогів, які атестуються на встановлення I та II категорії

1. Консультації:

- Аналіз та самоаналіз уроку
- Вибір доцільних методів і прийомів навчання
- Раціональне використання часу на уроці
- Оптимальність структури уроку
- Як підтримати дисципліну учнів
- Шляхи професійного зростання вчителя тощо.

2. Співбесіди:

- Опрацювання методичної, фахової літератури
- Рівень обізнаності з нормативними документами
- Труднощі у спілкуванні з учнями
- Підготовка до проведення відкритих уроків та заходів
- Індивідуальні проблеми професійного зростання.

3. Робота в парах: наставник стажер.

4. Участь у проведенні педагогічних читань.

5. Діагностика труднощів.

6. Відвідування уроків досвідчених учителів з подальшим їх обговоренням.

7. Відкриті уроки та позакласні заходи.

Для педагогів, які атестуються на встановлення вищої категорії, присвоєння звання

1. Звіт учителя на робочому місці. Аналіз роботи з поповнення матеріальної та методичної бази шкільного кабінету.

2. Звіт про роботу над проблемою.

3. Творчий звіт учителя у наступних формах:

- Відкриті уроки.
- Виставка дидактичних, методичних матеріалів, підготовлених учителем.
- Виставка творчих та наукових робіт учнів з предмета.
- Огляд кабінету, в якому працює учитель.
- Самоаналіз роботи вчителя за звітний період.

4. Творчий портрет педагога (під час узагальнення досвіду вчителя).

Об'єднує педагогів, які атестуються, проведення таких заходів:

1. Методичний ринг «Сучасний урок: яким йому бути?»
2. Круглий стіл, під час якого вчителі заслуховують самоаналіз роботи кожного вчителя «Наші досягнення та проблеми».
3. Декада інноваційного уроку.
4. Дискусія «Вчитель і учень: проблеми спілкування».

Крім того, здійснюючи управлінську діяльність під час атестації, дирекція школи скерує вчителів на активну участь у різноманітних заходах школи та міста, в роботі школи молодого вчителя, підготовку до виставки педагогічних технологій, участь у конкурсі «Вчитель року», підвищення кваліфікації.

Використовуючи стимуляційну та мотиваційну функції атестації, адміністрація НРЦ здійснює управлінську діяльність на засадах:

- тактовності;
- толерантності;
- комунікативної компетентності;
- особистісно зорієнтованого підходу до індивідуальності вчителя;
- поваги до думки та особистості педагога;
- діагностування, прогнозування та моделювання професійного розвитку вчителя.

Процедура підготовки до атестації, сам процес і результати її спрямовані на утвердження особистої гідності вчителя, на підвищення його авторитету не тільки серед колег, а й серед учнів та батьків (додатки 1, 2).

Анкета для визначення рейтингу педагога (відповідають батьки)

1. Чим є для тебе навчання в школі:

- радістю;
- обов'язком;
- примусом.

2. Які навчальні предмети тобі подобаються найбільше? Чому? Які не подобаються? Чому?

3. Чи впливає на твоє ставлення до предмета твоє ставлення до вчителя? Як саме? Наведи приклади.

4. Хто з учителів, які викладають у твоєму класі, може бути прикладом гарного вчителя? Що саме тобі подобається в них?

5. Уроки яких учителів тобі не хочеться відвідувати? Чому:

- погано пояснює матеріал;
- учитель неприємний тобі як людина;
- предмет складний для засвоєння;
- інші причини.

6. Хто з учителів, які викладають у твоєму класі, найбільш професійно підготовлений? Хто ні?

7. Твоє ставлення до свого класного керівника. Назви його.

8. Що конкретно заважає тобі з максимальною віддачею працювати на уроках:

- шум у класі;
- особисті неухажність і не зібраність;
- слабкий контроль з боку вчителя;
- немає інтересу до навчання або до деяких предметів (до яких?).

Методика психолого-педагогічного аналізу діяльності педагога

Запропонована методика дає змогу здійснити як діагностику окремих сторін діяльності вчителя, так і визначити рівень професійної діяльності педагога за формулою:

$$P(\text{серед.}) = \text{сума балів} / 48$$

Якщо результат учителя менший за 0,7, йому необхідно працювати над підвищенням професійного рівня.

Якщо результат 0,7-1,2 педагог має високий професійний рівень.

Якщо результат більш, ніж 1,2 - цей учитель досяг дуже високого професійного рівня.

I. Створення загальних умов ефективного навчання

1. *Забезпечення вихідних педагогічних умов досягнення навчального ефекту на уроці:*

а) попередні вказівки щодо плану уроку (мета, завдання, основні етапи) лаконічні й точні (1 бал);

б) навчальні посібники та технічні засоби навчання сприяють швидкому залученню учнів до роботи (1 бал);

в) немає непотрібних затримок та відступів протягом уроку (1 бал);

г) ефективність роботи класу вчитель стимулює передачею учням своїх функцій (оцінювання, контролю, корекції, планування тощо) (2 бали).

2. *Адаптація навчання до вікових і психологічних особливостей учнів:*

а) навчання відповідає віковим особливостям учнів (1 бал);

б) у навчальному матеріалі уроку визначено найважливіші місця (1 бал);

в) надати можливість засвоєння навчального матеріалу різних рівнів складності (для учнів різних рівнів успішності) (2 бали);

г) навчання побудовано як взаємодія вчителя та учнів (2 бали).

II. Предметна і навчальна компетентність .

3. *Володіння навчальним предметом та методами навчання:*

а) інформація демонстрація точні та своєчасні (1 бал);

б) коментарі та відповіді на запитання учнів точні й цікаві (1 бал);

в) без утруднення використовувати не менш як дві форми або методи навчання (1 бал);

г) крім поширених застосовують також оригінальні методи та засоби навчання (2 бали).

4. *Організація навчальної роботи в послідовності «життєвого циклу» (вступ, розвиток, закріплення, інтеграція):*

а) урок починається зі стимуляційного введення (привернення уваги учнів та забезпечення необхідної мотивації) (2 бали);

б) наочне подання нового матеріалу як відповіді на запитання, розглянуті раніше (попереднє заняття або введення) (1 бал);

в) об'єднання, узагальнення й закріплення навчальних результатів (1

бал);

г) урок закінчується підбиттям підсумків (співвідношення результатів з тим, що вивчалася, з іншими предметами, з життям) (1 бал).

III. Техніка пояснення, письма і мови

5. Використання усних та письмових пояснень:

а) чітке пояснення змісту за допомогою потрібних слів та термінів (1 бал);

б) ключові моменти уроку відображені на дошці (1 бал);

в) записи для учнів акуратні й чіткі (1 бал);

г) вимова і побудова усної мови правильна (1 бал).

6. Роз'яснення в разі незрозуміння учнями навчального матеріалу:

а) виявлення незрозумілих слів або фраз та заміна їх загальнодоступними описовими виразами (1 бал);

б) пояснення за допомогою аналогій та прикладів (1 бал);

в) надання учням додаткової інформації (1 бал);

г) логічне виведення неявної корисної інформації з аналізу вже вивчених знань (2 бали).

IV. Навчальна взаємодія

7. Контроль та корекція діяльності учнів:

а) оцінка діяльності учнів відрізняється від особистого ставлення до них учителя (1 бал);

б) уникнення прямих вказівок та корекції діяльності учнів (1 бал);

в) учнів спонукають до оцінювання та корекції роботи одне одного (2 бали);

г) орієнтація на корекцію діяльності за запитамі самих учнів (2 бали).

8. Використання пропозицій та запитів учнів щодо змісту уроку:

а) пояснення, запитання та приклади запитують в учнів (1 бал);

б) тактовно відмічають слабкі місця, недосконалості в прикладах учнів (1 бал);

в) запитання та пропозиції школярів приймають із вдячністю (1 бал);

г) ідеї учнів опрацьовують та використовують на уроці (2 бали).

V. Створення та підтримка продуктивної атмосфери на уроці:

9. Стимулювання інтересу учнів:

а) формувати важливість теми уроку в контексті навчального курсу та майбутнього життя (1 бал);

б) використовувати цікаві та незвичайні аспекти теми (2 бали);

в) інтерес стимулювати за допомогою запитань та гумору (1 бал);

г) ідеї учнів опрацьовують та використовують на уроці (2 бали).

10. Допомога учням у виробленні позитивної самооцінки:

а) мова вчителя вільна від глузування та сарказму (1 бал);

б) імена учнів використовують у теплій, дружлюбній манері (1 бал);

в) конкретних учнів заохочують за конкретну роботу (1 бал);

г) учитель підтримує, підбадьорює учнів, які мають труднощі і у вивченні навчального матеріалу (2 бали).

VI. Підтримка належної поведінки в класі:

11. Підтримка робочої налаштованості учнів на уроці:

а) варіювання форм навчальної активності (1 бал);

б) використання засобів активізації учнів на уроці (1 бал);

в) використання активних методів навчання (дискусії, розподіл ролей) (2 бали);

г) застосування спеціальних способів організації навчальної роботи, розрахованих на пасивних учнів (2 бали).

12. Дії під час порушення дисципліни:

а) учитель не звертає уваги на дрібні ненавмисні порушення дисципліни на уроці (1 бал);

б) учні не порушують дисципліну, стикаються з негайною реакцією вчителя (1 бал);

в) учитель відтворює дисципліну за допомогою самих учнів (2 бали);

г) учитель не бореться з порушниками дисципліни, а використовує для їх організації особливі форми навчальної роботи (2 бали).